

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA MILLIY ESTRADA SAN'ATINING RIVOJI.

To'xtaxunova Gulniso Shavkatbek qizi

O'zDK huzuridagi Botir Zokirov nomidagi Milliy estrada san'ati instituti
Iqtidorli talabalarning ilmiy-tadqiqot faoliyatini tashkil etish bo'limi boshlig'i

Annotatsiya

Mazkur maqolada raqamli texnologiyalar sharoitida milliy estrada san'atining rivojlanish xususiyatlari, internet va ijtimoiy tarmoqlarning estrada ijodiga ta'siri hamda raqamli platformalar orqali milliy musiqaning ommalashuvi masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, raqamli muhitda milliylikni saqlash, yosh ijodkorlarni qo'llab-quvvatlash va zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, milliy estrada, internet, ijtimoiy tarmoqlar, raqamli platforma, globallashuv, yosh ijodkorlar.

Аннотация

В статье анализируются особенности развития национальной эстрады в условиях цифровых технологий, влияние интернета и социальных сетей на эстрадное творчество, а также возможности популяризации национальной музыки через цифровые платформы. Особое внимание уделяется вопросам сохранения национальной идентичности и поддержки молодых исполнителей в цифровой среде.

Ключевые слова: цифровые технологии, национальная эстрада, интернет, социальные сети, цифровые платформы, молодежь.

Annotation

This article analyzes the development of national pop (estrada) music in the context of digital technologies, the influence of the Internet and social networks on pop creativity, and the role of digital platforms in promoting national music. Special attention is given to preserving national identity and supporting young artists in the digital environment.

Keywords: digital technologies, national pop music, internet, social networks, digital platforms, youth.

Kirish

XXI asrda jamiyat haqtining barcha soxalariга aхborot-kommunikatsiya texnologiyalarining жадал кириб келиши маданият ва санъат тараққийига ҳам сезиларли таъсир кўрсатмоқда. Хусусан, музика санъати, жумладан, миллий эстрада йўналиши замонавий рақамли мухитда янги шакл ва мазмун касб этмоқда. Интернет тармоғи, ижтимоий медиа, стриминг платформалари ва рақамли студия технологиялари орқали музикаий асарларни яратиш, тарқатиш ва оммалаштириш имкониятлари кенгайди.

Янги Ўзбекистон шароитида миллий маданиятни асраш, унинг замонавий тараққийини таъминлаш давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Бу жараёнда миллий эстрада санъати халқнинг маънавий эҳтиёжларини қондирувчи, миллий кадриятларни тарғиб этувчи ва ёш авлод тарбиясида муҳим ўрин тутувчи соҳа сифатида намоён бўлмоқда. Шу боис миллий эстрада санъатининг рақамли технологиялар билан уйғун ҳолда ривожланиш хусусиятларини илмий жиҳатдан таҳлил қилиш долзарб ҳисобланади.

Мазкур мақоланинг мақсади — рақамли технологияларнинг миллий эстрада санъати ривожига таъсирини ўрганиш, интернет ва ижтимоий тармоқлар орқали миллий музиканинг оммалашув механизмларини таҳлил қилиш ҳамда мазкур жараёнда мавжуд муаммолар ва истиқболли йўналишларни аниқлашдан иборат.

I bob. Raqamli texnologiyalar va zamonaviy musiqa industriyasi

Сўнгги ўн йилликларда музика индустриясида туб ўзгаришлар юз берди. Агар илгари музикаий маҳсулотлар асосан компакт-дисклар, кассеталар ёки телевидение орқали тарқатилган бўлса, бугунги кунда уларнинг асосий қисми рақамли форматда тақдим этилмоқда. Бу ҳолат музикаий бозорнинг тузилиши, ижодкор ва тингловчи ўртасидаги муносабатлар ҳамда ижодий жараённинг ўзига ҳам таъсир қилди.

Рақамли платформа тушунчаси остида музикаий контентни жойлаштириш, сақлаш ва тарқатиш имконини берувчи онлайн хизматлар тушунилади. Уларга стриминг сервислари, видеохостинглар, ижтимоий тармоқлар ва махсус музикаий иловалар киради. Бундай платформалар орқали ижодкорлар ўз асарларини мустақил равишда кенг аудиторияга тақдим этиш имкониятига эга бўлдилар.

Замонавий музика индустриясида рақамли технологияларнинг қуйидаги устунликлари мавжуд:

- музикаий маҳсулотни тезкор тарқатиш;
- кенг аудиторияга чиқиш имконияти;
- ижодий жараёнда техник имкониятларнинг кенгайиши;
- мустақил ижодкорлар учун янги имкониятлар очилиши.

Мазкур жараён миллий эстрада санъати учун ҳам катта аҳамиятга эга. Чунки рақамли муҳит орқали миллий руҳдаги кўшиқлар нафақат мамлакат ичида, балки халқаро миқёсда ҳам тингловчиларга етиб бормоқда. Бу эса миллий музиканинг нуфузини оширишга хизмат қилади.

Бугунги кунда замонавий студия дастурлари, аранжировка ва овозни қайта ишлаш технологиялари миллий эстрада асарларининг сифатини ошириш имконини бермоқда. Компьютер асосида музика яратиш жараёнлари соддалашиб, ижодкорлар учун техник тўсиқлар камайди. Натижада кўплаб ёшлар музика ижодкорлиги билан мустақил шуғулланиш имкониятига эга бўлмоқда.

Шу билан бирга, рақамли муҳитда рақобат ҳам кучаймоқда. Турли йўналишдаги музикаий контент кўплиги миллий эстрада асарларидан янада юқори бадий савия, мазмун бойлиги ва ижодий янгилик талаб этади. Бу эса миллий эстрада санъати вакиллари доимий равишда изланишга ундайди.

II bob. Milliy estrada san'atining raqamli makondagi o'rni

Raqamli makon bugungi kunda milliy estrada san'ati rivojining asosiy platformalaridan biriga aylaniб ulgurди. Интернет тармоғи орқали миллий кўшиқлар, клиплар ва концерт ёзувлари тезкор равишда кенг аудиторияга етиб бормоқда. Бу жараён миллий эстрада сан'атининг географик чегараларини кенгайтириб, уни халқаро маданий майдонга олиб чиқиш имконини бермоқда.

Avvallari estrada ijodkorining mashhurligi asosan radio va televideniye orqali shakllangan bo'lsa, hozirda raqamli platformalar bu jarayonda yetakchi o'rin tutmoqda. YouTube, Spotify, Apple Music, Yandex Music kabi xizmatlar orqali milliy estrada qo'shiqlari millionlab tinglovchilarga yetib bormoqda. Bu holat milliy kontentga bo'lgan talabning ortishiga ham xizmat qilmoqda.

Milliy estrada san'ati raqamli makonda quyidagi yo'nalishlarda faol rivojlanmoqda:

- milliy ruhdagi qo'shiqlarning internetda muntazam joylashtirilishi;
- professional va havaskor ijodkorlarning raqamli muhitga kirib kelishi;
- videokliplar orqali milliy madaniyatni targ'ib qilish;
- onlayn konsert va jonli efirlar.

Ayniqsa, videoklip san'ati milliy estrada ommalashuvida muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Videotasvir orqali qo'shiq mazmuni yanada boyitilib, unda milliy liboslar, urf-odatlar va ramzlar aks ettirilmoqda. Bu esa yoshlarning milliy qadriyatlarga qiziqishini kuchaytiradi.

Raqamli makon milliy estrada ijodkorlariga mustaqil faoliyat yuritish imkoniyatini ham bermoqda. Ko'plab yosh ijodkorlar produserlik markazlarisiz, o'zlari yozgan va ijro etgan qo'shiqlarini internetga joylashtirib, qisqa vaqt ichida mashhurlikka erishmoqda. Bu holat milliy estrada san'atida raqobat muhitini kuchaytirib, ijodiy faollikni oshirmoqda.

Shu bilan birga, raqamli makonda milliy estrada san'atini rivojlantirish bilan bog'liq ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan:

- sifatsiz va mazmunsiz kontentning ko'payishi;
- mualliflik huquqining buzilishi;
- tijorat manfaatlarining badiiy mezonlardan ustun qo'yilishi.

Mazkur muammolar milliy estrada san'atining badiiy saviyasiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli raqamli muhitda joylashtirilayotgan milliy estrada asarlariga nisbatan ma'lum estetik va ma'naviy mezonlarni ishlab chiqish zarur.

Umuman olganda, raqamli makon milliy estrada san'ati uchun keng imkoniyatlar yaratadigan zamonaviy muhit bo'lib, undan oqilona foydalaniish milliy musiqiy merosni asrash va rivojlantirishga xizmat qiladi.

III bob. Ijtimoiy tarmoqlarning estrada ijodiga ta'siri

Bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlar estrada san'ati rivojining eng muhim omillaridan biriga aylandi. TikTok, Instagram, YouTube, Telegram kabi platformalar musiqiy kontentni tezkor va ommaviy tarzda tarqatish imkonini yaratmoqda. Ushbu tarmoqlar orqali qo'shiqlar qisqa vaqt ichida millionlab foydalanuvchilar orasida ommalashib, trendga aylanishi mumkin.

Avvalgi davrlarda estrada ijodkorining mashhurligi asosan televideniye va radio orqali shakllangan bo'lsa, hozirgi kunda bu jarayon ko'proq ijtimoiy tarmoqlar bilan bog'liq. Yosh ijodkorlar o'z qo'shiqlarini mustaqil ravishda internetga joylashtirib, keng auditoriyaga chiqish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Bu holat estrada san'atida demokratik jarayonlarni kuchaytirib, ijodiy erkinlikni kengaytirmoqda.

Ijtimoiy tarmoqlarning estrada ijodiga ta'sirini quyidagi jihatlarida ko'rish mumkin:

- yangi qo'shiqlarning tez ommalashuvi;
- yosh ijodkorlarning kashf etilishi;
- musiqiy janrlar xilma-xilligining ortishi;
- auditoriya bilan bevosita muloqotning kuchayishi.

Ayniqsa, TikTok platformasi qisqa musiqiy parchalar asosida trendlar yaratishda muhim rol o'ynamoqda. Ko'plab milliy estrada qo'shiqlari aynan ushbu platforma orqali mashhurlikka erishib, keyinchalik boshqa platformalarda ham keng tarqalmoqda. Bu esa milliy musiqaning ommalashuv doirasini kengaytiradi.

Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlarning ayrim salbiy jihatlari ham mavjud. Jumladan, tezkor mashhurlik ortidan quvish natijasida badiiy saviyasi past, mazmunsiz qo'shiqlar soni ortishi mumkin. Bundan tashqari, mualliflik huquqi masalalari ham dolzarb bo'lib qolmoqda.

Shu sababli ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishda quyidagi tamoyillarga amal qilish muhim:

- milliy va ma'naviy qadriyatlarga mos kontent yaratish;
- badiiy sifat va professional yondashuvni ta'minlash;
- mualliflik huquqlarini hurmat qilish.

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy tarmoqlar estrada ijodiga kuchli turtki berayotgan zamonaviy vosita bo'lib, undan oqilona foydalanish milliy estrada san'atining yanada rivojlanishiga xizmat qiladi.

IV bob. Raqamli muhitda yosh ijodkorlar faoliyati

Raqamli texnologiyalar yosh ijodkorlar uchun estrada san'atiga kirib kelish jarayonini sezilarli darajada engillashтирди. Агар илгари профессионал студиялар, продюсерлик марказлари ва катта молиявий маблағлар талаб этилган бўлса, бугунги кунда уй шароитида ташкил этилган кичик студиялар орқали ҳам сифатли мусиқий маҳсулот яратиш имкони мавжуд.

Yosh ijodkorlar raqamli muhitda қуйидаги имкониятларга эга:

- мустақил равишда қўшиқ ёзиш ва ижро этиш;
- овоз ёзиш ва аранжировка қилиш;
- тайёр маҳсулотни интернет орқали тарқатиш;
- аудитория билан тўғридан-тўғри мулоқот қилиш.

Бу жараён ёшларнинг ижодий фаоллигини ошириб, миллий эстрада сан'атига янги истеъдодларнинг кириб келишини таъминламоқда.

Raqamli muhit yosh ijodkorlarга ўз ижодий йўналишини эркин танлаш имконини ҳам беради. Улар миллий анъаналарга таянган ҳолда замонавий жанрлар билан эксперимент қилишлари, янги мусиқий услубларни синаб кўришлари мумкин. Бу эса миллий эстрада сан'атининг жанрий хилма-хиллигини бойитади.

Shu bilan birga, yosh ijodkorlar faoliyatida ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan:

- professional maslahat va ustozlar yetishmasligi;
- raqamli muhitda raqobatning kuchayishi;
- moliyaviy resurslarning cheklanganligi.

Mazkur muammolarni bartaraf etishda ta'lim muassasalari, madaniyat markazlari va davlat dasturlarining roli muhimdir. Iqtidorli yoshlarni qo'llab-quvvatlash, grant va stipendiyalar ajratish, mahorat darslarini tashkil etish orqali yosh ijodkorlar faoliyatini yanada rivojlantirish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, raqamli muhit yosh ijodkorlar uchun katta imkoniyatlar maydoni bo'lib, undan samarali foydalanish milliy estrada san'atining kelajakdagi rivojini ta'minlaydi.

V bob. Muammolar va rivojlanish istiqbollari

Raqamli texnologiyalar миллий эстрада сан'ати ривожини учун кенг имкониятлар яратаётган бўлса-да, мазкур жараён қатор муаммоларни ҳам юзага келтирмоқда. Ушбу муаммоларни илмий таҳлил қилиш ва уларга ечим топиш миллий эстрада сан'атининг барқарор тараққиётини таъминлашда муҳим аҳамият касб этади.

Аввало, raqamli makonda joylashtirilayotgan kontent hajmining keskin ortishi natijasida sifat masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda. Ba'zi holatlarda badiiy saviyasi past, mazmunsiz va tarbiyaviy

ahamiyatga ega bo'lmagan qo'shiqlar ham ommalashib ketmoqda. Bu esa milliy estrada san'atining estetik mezonlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Ikkinchi muammo — mualliflik huquqining yetarli darajada himoya qilinmasligidir. Raqamli muhitda qo'shiqlar va musiqiy asarlar ko'pincha ruxsatsiz tarqatilmoqda, bu esa ijodkorlarning moddiy va ma'naviy manfaatlariga putur yetkazadi. Shu sababli mualliflik huquqini himoya qilishning zamonaviy mexanizmlarini joriy etish zarur.

Uchinchi muammo sifatida raqobatning kuchayishini ko'rsatish mumkin. Raqamli platformalarda minglab ijodkorlar faoliyat yuritayotgani sababli, milliy estrada vakillari doimiy ravishda o'z ustida ishlashi, ijodiy izlanishda bo'lishi talab etiladi. Bu esa professional tayyorgarlik va malaka masalasini kun tartibiga olib chiqadi.

Mazkur muammolar bilan bir qatorда миллий эстрада сан'ати ривожі учун қуйидаги истиқболли йўналишларни кўрсатиш мумкин:

- миллий муסיқий меросга таянган замонавий асарлар яратиш;
- рақамли platformalarda milliy kontent ulushini oshirish;
- yosh ijodkorlarni tizimli qo'llab-quvvatlash;
- xalqaro hamkorlik va tajriba almashuvini kengaytirish;
- professional ta'lim va malaka oshirish tizimini rivojlantirish.

Ayniqsa, ta'lim muassasalarida estrada yo'nalishi bo'yicha zamonaviy o'quv dasturlarini joriy etish, raqamli texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Bu esa kelajakda raqobatbardosh va yuqori saviyadagi milliy estrada ijodkorlarini tayyorlashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalar sharoitida yuzaga kelayotgan muammolarni tizimli hal etish va mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanish milliy estrada san'atining barqaror va izchil rivojlanishini ta'minlaydi.

XULOSA

Raqamli texnologiyalar sharoitida milliy estrada san'ati jadal sur'atlarida rivojlanib, zamonaviy madaniy makonning muhim tarkibiy qismiga aylanmoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalar milliy estrada asarlarini yaratish, tarqatish va ommalashtirish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirdi. Bu jarayon milliy musiqaning nafaqat mamlakat ichida, balki xalqaro miqyosda ham tanilishiga xizmat qilmoqda.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli muhit yosh ijodkorlar uchun katta imkoniyatlar yaratib, ularning mustaqil ijod bilan shug'ullanishiga, o'z iste'dodini namoyon etishiga zamin yaratmoqda. Shu bilan birga, mazkur jarayon milliy estrada san'ati oldiga yangi vazifalarni ham qo'yimoqda. Xususan, milliylikni saqlash, badiiy saviyani oshirish, mualliflik huquqlarini himoya qilish hamda professional tayyorgarlikni kuchaytirish dolzarb masalalar sifatida namoyon bo'lmoqda.

Umuman olganda, raqamli texnologiyalar va milliy estrada san'ati o'rtasidagi uyg'unlik Yangi O'zbekiston sharoitida madaniyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri bo'lib, undan oqilona va maqsadli foydalanish milliy musiqiy merosning kelajak avlodga yetkazilishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2018. – 176 b.
2. Abdullayev M. Zamonaviy san'at va globallashtirish. – Toshkent: Akademnashr, 2019. – 160 b.
3. Jo'rayev S. Musiqa estetikasi asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2017. – 192 b.
4. Qodirov B. O'zbek estrada san'ati tarixi. – Toshkent: San'at, 2016. – 214 b.

5. Rasulov A. Ommaviy madaniyat va yoshlar. – Toshkent: Fan, 2020. – 148 b.
6. Hallam S. The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people // International Journal of Music Education. – 2010. – Vol. 28, №3. – P. 269–289.
7. Bennett A. Popular Music and Youth Culture: Music, Identity and Place. – London: Palgrave Macmillan, 2000. – 232 p.
8. North A.C., Hargreaves D.J. The Social and Applied Psychology of Music. – Oxford: Oxford University Press, 2008. – 320 p.
9. Frith S. Sound Effects: Youth, Leisure, and the Politics of Rock'n'Roll. – London: Constable, 1981. – 312 p.
10. Chen L., Zhang Y. Influence of music on the mental health of adolescents // Frontiers in Psychology. – 2022. – Vol. 13. – P. 1–9.

C M R T